

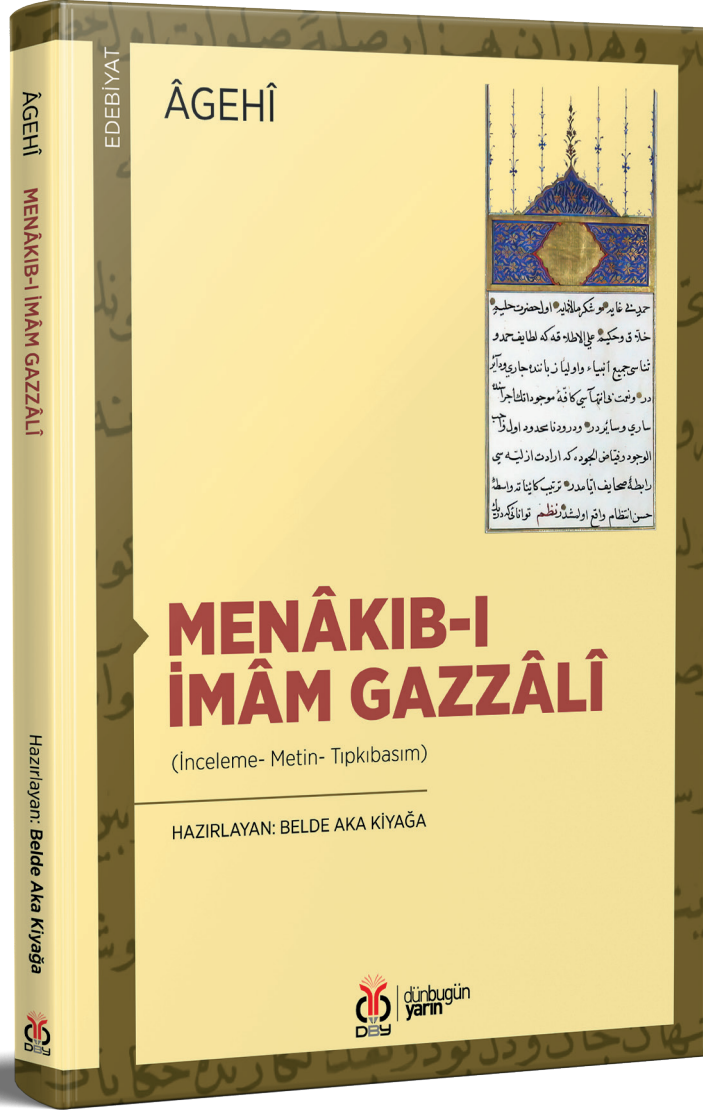
ÂGEHÎ

MENÂKIB-I İMÂM GAZZÂLÎ

(İnceleme- Metin- Tıpkıbasım)

HAZIRLAYAN: BELDE AKA KİYAĞA

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 290

Edebiyat: 140

ISBN 978-625-6432-00-0

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2023

Yazar:

Âgehî

Hazırlayan:

Belde Aka Kıyağa

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Editör:

Hanife Dilek Batislam

Dizi Editörü:

Furkan Öztürk

Baskı Hazırlık:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.

(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Âgehî

Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî (İnceleme- Metin- Tıpkıbasım)

Hazırlayan: Belde Aka Kıyağa (Dr. Öğr. Üyesi) ; Editör: Hanife Dilek Batislam (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2023.

158 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 290)

ISBN 978-625-6432-00-0

1- Edebiyat 2- Menkıbe 3- Tasavvuf 4- İmâm Gazzâlî

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Çağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	8
Ön Söz	9
Giriş: Menâkıbnâmelere Genel Bir Bakış	13

BİRİNCİ BÖLÜM

ÂGEHÎ'NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	23
2. Sanatı	24
3. Eserleri	26
3.1. Şiirleri	26
3.2. Fetih-nâme-i Kal'a-i Sigetvar	27
3.3. Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî	28

İKİNCİ BÖLÜM

MENÂKIB-I İMÂM GAZZÂLÎ'NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. Eserin Bölümleri ve İçeriği	31
2. Eserin Dil ve Anlatım Özellikleri	38
3. Eserin Tahlili	43

3.1. Din- Tasavvuf.....	43
3.1.1. Din	43
3.1.1.1. Allah	43
3.1.1.2. Ayetler	43
3.1.1.3. Peygamberler	44
3.1.1.4. Mezhep ve İnançlar	46
3.1.1.5. Kutsal Mekânlar	48
3.1.2. Tasavvuf	49
3.1.2.1. Mutasavvıflar	49
3.1.2.2. Bazı Tasavvufi Kavramlar	52
3.2. Cemiyet.....	53
3.2.1. Şahıslar	53
3.2.1.1. İmâm Gazâlî'nin Ailesi.....	53
3.2.1.2. Tarihî Şahsiyetler	54
3.2.1.3. Efsanevi Şahsiyetler	57
3.2.2. Şehirler ve Bölgeler.....	57
3.2.2.1. Bağdat.....	57
3.2.2.2. İskenderiye.....	57
3.2.2.3. Kazvin.....	57
3.2.2.4. Kudüs.....	58
3.2.2.5. Mağrip.....	58
3.2.2.6. Nişabur	58
3.2.2.7. Şam	58
3.2.2.8. Tus.....	58
3.2.3. Denizler	59
3.2.3.1. Deryâ-yı Hind	59
3.2.3.2. Deryâ-yı Rum	59
3.3. İmâm Gazâlî'nin Eserleri	59
3.3.1. el-Maksadü'l-esnâ fi şerhi esmâ'illâhi'l-hüsnâ	59
3.3.2. el- Müstasfâ.....	60
3.3.3. Hulâsa.....	60
3.3.4. İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn	60
3.3.5. Kavâ'idü'l-'akâ'id	61
3.3.6. Kimyâ-yı sa'âdet	61
3.3.7. Makâsıdü'l- felâsife.....	61
3.3.8. Mişkâtü'l-envâr.....	62
3.3.9. Nasihatü'l-mülûk.....	62

3.3.10. Tehâfütü'l-felâsife.....	62
3.3.11. Yâkûtü't-te'vil fi esrâri't-tenzil.....	63
3.4. Menkabe Motifleri	63
Sonuç	67
Kaynakça	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM METİN

1. Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî'nin Nüsha Tavsifi	77
2. Metnin Hazırlanmasında İzlenen Yol.....	78
3. Transkripsiyon Alfabeti.....	79
METİN	81
TIPKIBASIM	103-158

Ön Söz

Kaynağı Arap edebiyatına dayanan menâkıbnâmeler, en genel tanımla velilerin hayatlarından, türlü hal ve davranışları ile kerametlerinden bahseden eserlerdir. Türk edebiyatında bu tür eserlerin ilk örneği, eldeki bilgilere göre XI. asra kadar gidebilmekle birlikte, özellikle tarikatların faaliyetlerinin arttığı dönemlerde tarikat büyükleri etrafında menâkıbnâme yazma geleneği yaygınlaşmış ve bu gelenek çerçevesinde yüzyıllar boyunca çok sayıda menâkıbnâme kaleme alınmıştır.

XVI. yüzyıl şair ve yazarlarından Âgehî'nin *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî* adlı eseri menâkıbnâme türünün bir örneğidir. Eserin eldeki tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 4651 numarada olup eser hakkında bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu kitapta *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî*'nin metni neşredilip incelemesi yapılarak hem eseri bilim dünyasına tanıtmak hem de gerek Âgehî gerekse menâkıbnâme türü hakkında yapılan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî'de İmâm Gazâlî'nin hayatı, ailesi, seyahatleri, eserleri ve bazı menkabeleri anlatılmaktadır. Kitabın tahlil kısmında eserde anlatılanların ayrıntılı incelemesi yapıldığından tekrara düşmemek için eseri hazırlarken İmâm Gazâlî hakkında ayrı bir bölüm oluşturulmamıştır.

Çalışmada “Giriş” dışında üç ana bölüm bulunmaktadır. “Menâkıbnâmelere Genel Bir Bakış” başlığını taşıyan “Giriş” kısmında menkabe ve menâkıbnâme kavramlarının tanımları yapıldıktan sonra menâkıbnâme türüne ilişkin bilgiler verilmiş ve Türk edebiyatında bu türün yüzyıllara göre seyri ortaya konmaya çalışılmıştır.

“Âgehî”nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri” adlı birinci bölümde, eserin müellifi XVI. yüzyıl şair ve yazarlarından Âgehî ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilerek eserleri tanıtılmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî*’nin Âgehî’ye aidiyeti, kime sunulduğu ve yazılış tarihine ilişkin meseleler bu bölümün ilgili başlığında açıklanmıştır.

Kitabın “Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî”nin Şekil ve Muhteva Özellikleri” başlıklı ikinci bölümünde eserin bölümleri, içeriği; dil ve anlatım özellikleri alt başlıklar hâlinde incelenip ardından tahlili yapılmış ve eserde tespit edilen menkabe motiflerine yer verilmiştir. Sonuç ve kaynakça bu bölümün sonunda bulunmaktadır.

Üçüncü ve son bölüm “Metin”e ayrılmıştır. Bu bölümde *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî*’nin nüsha tavsifi yapıp metnin hazırlanmasında izlenen yol hakkında bilgi verilmiştir. Metnin çevirisinde kullanılan alfabenin devamında transkripsiyonlu metin yer almaktadır. Eserin tıpkıbasımı ile çalışma tamamlanmaktadır.

Menâkıbnâme metnini hazırlarken elde bulunan tek nüshadan yararlanıldığı için bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Metinde, rahat okunamayan, doğru okunduğu kesin olmayan ya da anlamında tereddüt edilen kelimelerin yanına soru işareti konulmuştur. Bütün çaba ve gayretlere rağmen çalışmada gözden kaçan bazı hatalar olacaktır. Okurlardan gelecek öneri ve düzeltmelerin çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sadece bu kitabı hazırlama sürecinde değil, doktora döneminden başlamak üzere akademik hayatımın hemen her aşamasında teşvikini ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. H. Dilek

BATİSLAM’a yürekten teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma sırasında yardım aldığım Doç. Dr. Sadık ARMUTLU’ya ve Dr. Bilge KARGA GÖLLÜ’ye; sevgili aileme ve eşim Hakan İsa KİYAĞA’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Belde AKA KİYAĞA
Adana, 2023

Kaynakça

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzî Muhammed Efendi- Riyâzî 'ş-Şuara (Tezkiretü 'ş-Şuara)*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 05.01.2020)
- Âgehi Mansur Çelebi. *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî*. Hacı Mahmud Efendi (Süleymaniye Kütüphanesi) No. 4651.
- Akalın, Ş. H. (1994). Ebülhayr Rûmî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 10, s. 360- 362). TDV Yayınları.
- Akbayar, N. (1996). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî 1*. (Eski yazıdan aktaran: Seyit Ali Kahraman). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akkuş, M. (1991). *Menâkıb-ı Sultan Süleyman (Risâle-i padişâh-nâme)*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akkuş, M. (2007). *Klâsik Türk şiirinin anlam dünyası- Edebi türler ve tarzlar*. Fenomen Yayınları.
- Apaydın, H. Y. (2006). El- Müstasfâ. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 32, s. 124- 126). TDV Yayınları.
- Aşkar, M. (2012). Ömerü'l-Fuâdî'nin Menâkıbnâmesine Göre Şeyh Şâbân-ı Velî'nin Tasavvufî Şahsiyetine Bir Bakış. *Tasavvuf*, (30), 1-32.
- Ateş, A. (1988). Menâkıp. *İslâm Ansiklopedisi- İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnoğrafya ve Biyografya Lugati* (C.7, s. 701- 702). Milli Eğitim Basımevi.

- Avcı, C. (2006). Nasihatü'l-mülük. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 32, s. 411). TDV Yayınları.
- Aybakan, B. (2010). Şâfi mezhebi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, s. 233-247). TDV Yayınları.
- Aybakan, B. (2012). El- Vasit. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 42, s. 551-552). TDV Yayınları.
- Bozkurt, N. ve Küçükaşçı M. S. (2004). Mescid-i Harâm. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29, s. 273- 277). TDV Yayınları.
- Canım, R. (2013). Klâsik Türk edebiyatında menâkıb-nâmeler. *Avrasya Etüdleri*, 43 (1), 139-158.
- Çağrıncı, M. (1996). Gazzâlî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 13, s. 489- 505). TDV Yayınları.
- Çağrıncı, M. (2000). İhyâü ulûmi'd-dîn. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 22, s. 10- 13). TDV Yayınları.
- Çakır, F. (2022). *Gazzâlî'nin El-Vecîz adlı eserinin Şâfi fikhındaki yeri (Kitâbü'n-Nikâh ve Kitâbü't-Talâk örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devellioğlu, F. (2009). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lûgat*. Aydın Kitabevi.
- Duman, Z. (1988). Gazâlî'nin tefsir metodu. *Ebû Hâmid Muhammed el-Gazâlî (1058- 1111) içinde* (s. 183- 200). Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü.
- Efendioğlu, M. (2009). Sem'ânî, Abdülkerîm b. Muhammed. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 36, s. 461- 462). TDV Yayınları.
- Ergun, S. N. (1936). *Türk şairleri (C.1)*. Bozkurt Matbaası.
- Erünsal, İ. E. ve Ocak, A. Y. (2014). *Elvan Çelebi Menâkıbu'l-kudsiyye fi Menâsibi'l-ünsiyye*. TTK Yayınları.
- Gazzâlî (1960). *El-Munkuzu Min-ad-Dalâl*. (H. Güngör, Çev.). Maarif Basımevi.
- Gökalp, H. (2005). Ahi Evran-ı Velî'nin Menkıbevi Kişiliği. *Ahilik Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 23- 37.
- Gölpınarlı, A. (1958). *Manâkıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî "Vilâyet-nâme"*. İnkılâp Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (1985). *100 soruda tasavvuf*. Gerçek Yayınevi.

- Güneş, M. (2011). Klasik Türk Edebiyatında Menâkıbnâmeler ve Menâkıb-ı Akşemseddin. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 165- 171.
- Gürel, Z. (2000). *Koyun Baba*. YÖRTÜRK Yörük Türkmen Vakfı Yayınları.
- Güzel, A. (1999a). *Abdal Mûsâ velâyetnâmesi*. TTK Yayınları.
- Güzel, A. (1999b). *Kaygusuz Abdal (Alaeddin Gaybî) menâkıbnâmesi*. TTK Yayınları.
- Güzel, A. (1988). Gazâlî'nin hayatı ve eserleri. *Ebû Hâmid Muhammed el-Gazâlî (1058- 1111) içinde* (s. 9- 19). Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü.
- Harekât, İ. (2003). Mağrib. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 27, s. 314- 318). TDV Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikileme*. TDK Yayınları.
- İpekten H., İsen, M., Toparlı, R., Okçu, N. ve Karabey, T. (1988). *Tezkirelere göre Divan edebiyatı isimler sözlüğü*. KTB Yayınları.
- İsen, M. (2017). *Gelibolulu Mustafa Âli Kühû'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 18.01.2021)
- Kaplan, Y. (2015). Klasik Türk şiirinde denizcilik terimleriyle yazılmış bilinmeyen şiirler-1. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (16), 807-826. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8659>
- Karabey, T., Şığva, B. ve Babür, Y. (2015). *Hâce-i Cihân ve Netîce-i Cân (İnceleme- Tenkitli Metin)*. Akçağ Yayınları.
- Karabulut, A. R. (1988). Gazâlî'nin Eserleri. *Ebû Hâmid Muhammed el-Gazâlî (1058- 1111) içinde* (s. 227- 248). Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü.
- Karlığa, H. B. (1996). Gazzâlî- Eserleri. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 13, s. 518- 530). TDV Yayınları.
- Kaya, M. (2011). Tehâfütü'l-felâsife. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 40, s. 313- 314). TDV Yayınları.
- Kayabaşı, B. (1997). *Kâf-zâde Fâizi'in Zübdetü'l-eş'âr'ı* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, F., Arslan, M. ve Bülbül, T. (2007). *Otman Baba velâyetnamesi (Tenkitli Metin)*. Grafiker Yayınları.

- Kılıç, F. (2018). *Âşık Çelebi Meşâirü's-su'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 09.01.2021).
- Koç, M. ve Tanrıverdi, E. (2014). *Menâkıb-ı İbrâhîm-i Gülşenî*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Köksal, M. F. (2018a). Mensur ve manzum Vilâyet-nâme'lerin müellifi kimdir?. *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşılık Sempozyumu (18-20 Ekim 2018 Ankara) Bildiriler Kitabı* (C. 2) içinde (s. 111- 120). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Veli Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Köksal, M. F. (2018b). *Uzun Firdevsî- Manzum Vilâyet-nâme- Vilâyet-nâme-i Hâcî Bektâş Velî-i Horasanî (Tenkitli metin)*. Alevilik Araştırmaları Dergisi Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1943). *Anadolu Selçukluları Tarihi'nin yerli kaynakları I*. TTK Basımevi.
- Kur'an-ı Kerim Meâli* (2011). (H. Altuntaş ve M. Şahin, Haz.). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kutlar Oğuz, F. S., Koncu, H. ve Çakır, M. (2017). *Mehmed Tefvik Kâfile-i su'arâ*. (<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0>) (Erişim tarihi: 09.09.2021)
- Levend, A. S. (2015). *Türk edebiyatı tarihi*. Dergâh Yayınları.
- Liman, H. (2008). *Yahyâ B. Bahşî'nin Menâkıb-ı Emîr Sultân (Menâkıb-ı Cevâhir) adlı eseri (İnceleme-metin)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Liman, H. (2009). *Yahyâ bin Bahşî ve Menâkıbu'l- Cevâhir. İSTEM Dergisi*, 7(13), 305- 316.
- Muallim Nâcî (2009). *Lügat-i Nâcî*. (Kartal, A., Haz.). TDK Yayınları.
- Naç, K. (2013). *Âgehî'nin Fetih-nâme-i Kal'a-i Sigetvar'ı (İnceleme- tenkitli metin)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ocak, A. Y. (2007). Evliya menkıbeleri. T. S. Halman vd. (Ed.), *Türk Edebiyatı Tarihi* (C.1) içinde (s. 605- 620). KTB Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2011). *BABAİLER İSYANI- Aleviliğin tarihsel altyapısı yahut Anadolu'da İslam-Türk heterodoksisinin teşekkülü*. Dergâh Yayınları.

- Ocak, A. Y. (2016). *Kültür tarihi kaynağı olarak evliya menâkıbnâmeleri XV- XVII. yüzyıllar*. Timaş Yayınları.
- Odunkıran, F. (2020). *Mevlevî Tezkiresi: Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân (İnceleme-Metin)*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oğraş, R. (1995). *Esad Mehmed Efendi'nin hayatı, edebî kişiliği ve Şâhidü'l-Müverrihîn adlı eserinin metni*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10735,emgvmpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 05.01.2021)
- Okumuş, A. (1998). *Menakab-ı Şeyh Şa'ban-ı Velî*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okuyucu, C. ve Kaçar, M. (2014). *Hazîni- İyilerin dalgalı denizlerden çıkardığı inciler (Cevahirü'l-Ebrar min Emvac-ı Bihar)- Yesevilik adabı ve menakabnamesi*. Büyüyenay Yayınları.
- Öz, M. (2007). Râfiziler. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 34, s. 396- 397). TDV Yayınları.
- Özcan, N. ve Naç, K. (2012). Âgehî'nin "Fetih-Nâme-i Kal'a-i Sigetvâr"ı. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (53), 121- 133.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü II*. MEB Yayınları.
- Pala, İ. (1988). Âgehî, Mansûr. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 1, s. 448- 449). TDV Yayınları.
- Pala, İ. (2011). Osmanlı şiirinde gemici dili. *Şairlerin Dilinden* içinde (s. 289- 297). Kapı Yayınları.
- Pektaş, M. (2013). Âgehî. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/agehi-mansur> (Erişim tarihi: 10.10. 2022)
- Pektaş, M. ve Ünal, M. (2013). Âgehî'nin şütür kasidesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (1), 2165- 2177. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4461>
- Redhouse, J. W. (2016). *Müntahabât-ı Lügât-i Osmâniyye*. (Toparlı, R., Eyövge Yılmaz, B. ve Yılmaz, Y., Haz.). TDK Yayınları.
- Saraç, M. A. Y. (2016). *Bursalı Mehmed Tahir Osmanlı müellifleri (C. 3)*. Ankara: TÜBA. <http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/T%C4%B0BKM/Osmanl%C4%B1%20M%C3%BCellifleri.pdf> (Erişim tarihi: 18.02.2021)

- Sarıççek, R. (2016). *Menâkıb-ı Kemâl Ümmî ve Bolu. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17, 283- 348.
- Solmaz, S. (2018). *Bağdatlı Ahdî Gülşen-i Şu'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 09.01.2021)
- Sungurhan, A. (2017). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-şu'arâ*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 05. 01.2021)
- Şahin, H. (2004). Menâkıbnâme. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29, s. 12-114). TDV Yayınları.
- Şahin, H. (2018). Alevi-Bektaşî tarihinin yazılı kaynakları: Velâyetnâmeler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 16 (31-32), 87-102.
- Şekerci, O. (1969). *İmâm-ı Gazalî Devlet başkanlarına "Nasihatü'l-müluk"*. Sinan Yayınevi.
- Şemseddin Sami (2011). *Kâmûs-ı Türki*. Kapı Yayınları.
- Topaloğlu, B. (2003). el- Maksadü'l- esnâ. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 27, s. 451- 452). TDV Yayınları.
- Tulum, M. (2017). *Tarihî metin çalışmalarında usul- Nâme-i Kudsî (Menâkıbu'l- Kudsiyye)'nin yayımlanmış metninden derlenen verilerle- Birinci kitap*. Çizgi Kitabevi
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (TDEA)*. (1982). Kerâmet. (C. 5, s. 281- 282). Dergâh Yayınları.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (TDEA)*. (1986). Menâkıbnâme. (C. 6, s. 253- 258). Dergâh Yayınları.
- Tietze, A. (1951). XVI. Asır Türk şiirinde gemici dili Âgehî kasidesi ve tahmisleri. *Türkiyat Mecmuası*, 9, 113- 138.
- Tietze, A. (2010). XVI. Asır Türk şiirinde gemici dili Âgehî kasidesine nazireler. *Zeki Velidi Togan'a Armağan* içinde (s. 451- 467). TTK Yayınları.
- Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Nâilî- Divan şairlerinin muhtasar biyografileri I*. (Kurnaz, C. ve Tatçı, M., Haz.). Bizim Büro Yayınları.
- Uludağ, S. (2002a). *Tasavvuf terimleri sözlüğü*. Kbalcı Yayınevi.
- Uludağ, S. (2002b). Kerâmet. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 25, s. 265- 268). TDV Yayınları.
- Uludağ, S. (2003). Mârifet. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 28, s. 54- 56). TDV Yayınları.

- Uludağ, S. ve Kara, M. (2011). *Abdurrahman Câmî Evliya menkabeleri [Nefahâtü'l-Üns]*. (Tercüme ve Şerh: Lâmiî Çelebi). Pinhan Yayıncılık.
- Yazıcı, T. (1994). Ebû Ali el-Fârmedî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 10, s. 90). TDV Yayınları.
- Yazıcı, T. (2004). Menâkıbü'l- ârifin. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29, s. 114- 115). TDV Yayınları.
- Yazıcı, T. (2006). *Ahmed Eflâkî Âriflerin Menkabeleri*. Kbalcı Yayınevi.
- Yâzîcî, T. (1995). Emeviyye Camii. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 11, s. 108-109). TDV Yayınları.
- Yıldırım, R. (2007). *Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve velâyetnâmesi*. TTK Yayınları.
- Yiğit, İ. (2006). Murâbitlar. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 31, s. 152- 155). TDV Yayınları.
- <https://ganjoor.net/hafez/ghazal/sh196/> (Erişim tarihi: 20.08.2020)
- <https://ganjoor.net/nezami/5ganj/makhzanolasrar/sh40/> (Erişim tarihi: 20.08.2020)
- <https://ganjoor.net/shabestari/golshanceraz/sh1/> (Erişim tarihi: 14.08.2020)
- <http://www.nosokhan.com/Library/Topic/0Q81> (Erişim tarihi: 14.08.2020)

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

MENÂKIB-I İMÂM GAZZÂLÎ

METİN

MENĀQIB-I İMĀM ĞAZZĀLĪ

(1b) (1) Ħamd-ı bī-ğāye vü şükr-i mā-lā-nihāye ol ħāzret-i Ħalīm-i (2) Ħallāk u Ħakīm-i ‘ale’l-ıtlāka ki letāyif-i ħamd u (3) ūşenāsı cemī‘ enbiyā’ vü evliyā zebānında cārī vü dā’yir (4) dūr ve ni‘met-i bī-intihāsı kāffe-i mevcūdātuñ icrāsında (5) sārī vü sâ’yirdür ve dūrūd-ı nā-maĥdūd ol Vācib (6) ü’l-vücūd u Feyyāzü’l-cūda ki irādet-i eze-liyyesi (7) rābıta-i şahāyif-i eyyāmdur. Tertīb-i kā’yināta vāsıta-ı (8) ĥüsn-i intizām vāki‘ olmuşdur.

NAZM

Tevānā’ı ki der-yek (2a) (1) tırfetü’l-‘ayn
Zi kâf u nün [p]edid āverd kevneyn¹

(Mefā’ülün/ Mefā’ülün/ Fe’ülün)

(2) **NESR:** Ve hezārān hezār şalle-i şalavāt ol ħāzret-i (3) risālet-penāh sulţān-ı serir-i li-ma‘allāh (4) nebiyy-i mütebā resül-i murtażā Muĥammed Muştafa’nuñ (5) ravza-i muţahharı ve meşhed-i münev-veri üzerine (6) olsun ki ser-āmed-i pāyitaĥt-ı icād u tekvīn (7) ve şadr-nişin-i mecāmi‘-i ‘izz ü temkīndür şalavātu’llāhi (8) ve selāmuhū ‘aleyhi ve ‘alā ālihi ve şahbihi’l-muĥarrabīn ledeyhi.

¹ “(O öyle) bir güç/yaratıcı ki göz açıp kapayana kadar kâf ve nünden iki âlemi meydana getirdi/yarattı.” [Beyit Şeyh Mahmūd Şebüsteri’nin *Gülşen-i Râz*’ından alınmıştır. bk. <https://ganjoor.net/shabestari/golshaneraz/sh1/> (Erişim tarihi: 14.08.2020)]

(9)

BEYT

Henûz âdem miyân-ı âb u gil bûd
Ki û şâh-ı (10) cihân-ı cân u dil bûd¹

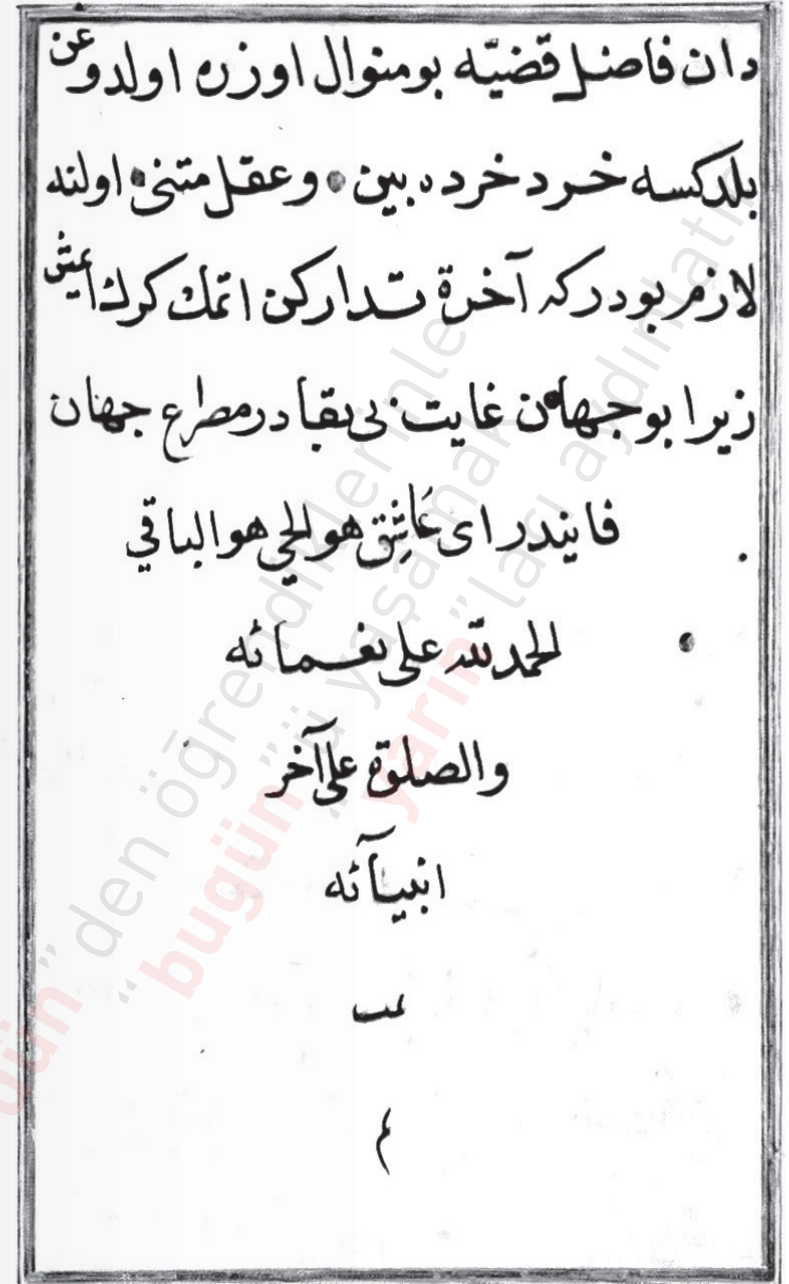
(Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fe'ülün)

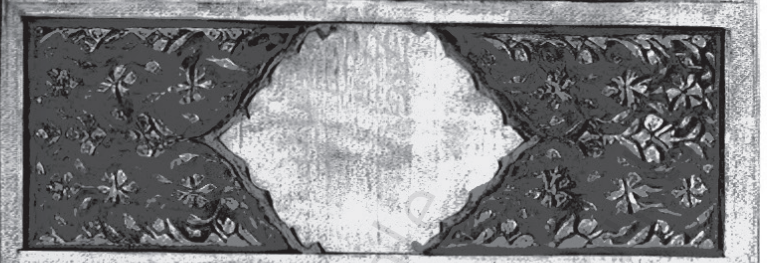
Ve ba' dehu nigârende-i hikâyât-ı (11) berâ' at-nişân u güzârende-i menâkıb-ı belâgat- (2b) (1) 'ünvân ü râviyân-ı aḥbâr-ı evliyâ'-i güzîn raḥmetu'llâhi (2) ta' âlâ 'aleyhim ecma'în a' nî şâhib-i 'ayâr-ı nuḳûd-ı (3) fezâyl ü fevâzıl olanlar ber- muḳtezâ-i "Hel yestevi (4) llezîne ya' lemûne vellezîne la ya' lemûn"² şöyle buyururlar ki (5) benî nev'-i insân ki fi'l-ḥaḳîḳa fuşûş-i cevâhir-i (6) ḥalka-i imkândur. Kendü mâ' adâsından keyfiyyet-i 'ilm (7) ile mümtâz ve ba' zı ba' zına nisbet kuvvet-i 'ameliyye ile (8) ser-efrâzdur. Huşûşâ ṭâ'yife-i evliyâ'-i 'izâm (9) u meşâyih-i kirâm bir gürûh-ı refî'ü'l-ḳadr-i 'azîmü's-şândur ki (10) her biri müşârün ileyh bi'l-benândur. Siyemmâ zümre-i (11) evliyâ'ullâhdan olan sulṭânü'l-'ulemâ'i'l-muḥaḳḳikîn (3a) (1) bürhânü'l-fuzalâ'i'l-müdeḳḳikîn seyyidü'l-enâm (2) ve ḥüccetü'l-İslâm hâdî-i ṭarîḳ-i şer'-i mübîn (3) 'umde-i erbâbu'l-ḳulûb zübde-i aşḫâb-ı yakîn (4) mefḥarü'l-ahâli ḥazret-i İmâm Gazzâlî'nün raḥmetu'llâhi (5) ta' âlâ 'aleyhi raḥmeten vâsi'aten 'ulüvv-i şâmî bir derecede (6) dür ki ḳalem-i şikeste-zebân anuñ evşâfiyla raḥb (7) ü'l-lisân olmaḳ muḥâldür ve lâkin Cüneyd-i Bağdâdî (8) ḥazretlerinin ḳuddise sırruhu hikâyâtü'l-meşâyih cündün (9) min cünudi'llâhi ta' âla³ didigüne binâen bu fakîr-i ḥaḳîr (10) keşîrü't-taḳşîr ḳalîlü'l-bizâ'a daḥilü's-şmâ'a (11) ḳaşd eyledüm ki mezkûr İmâm Gazzâlî ḥazretlerinin (3b) (1) menâkıb-ı şerîflerin kütüb-i tevâriḥ-i mu' tebereden ü (2) menâkıb-ı evliyâ' u'llâhdan ihṫrâc

¹ "O, gönül ve can dünyasının şahı olduğunda henüz insan su ve toprak arasında idi." [Beyit Feridüddin Attâr'ın *Esrâr-nâme*'sinde yer alan na'tundan alınmıştır. bk. <http://www.nosokhan.com/Library/Topic/0Q81> (Erişim tarihi: 14.08.2020)]. [Bu beyit bazı farklarla Āgehî'nin *Fetih-nâme-i Kal'a-i Sigetvar* adlı eserinde de geçmektedir. bk. (Naç, 2013, s. 135)].

² Zümer 39/9

³ "Şeyhlerin hikâyeleri Allah'ın askerlerinden bir askerdir."

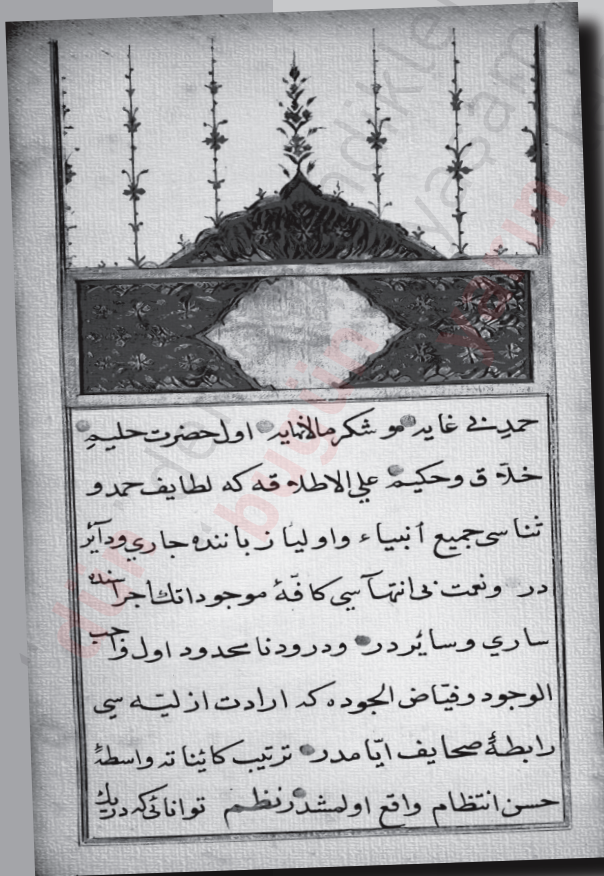

حمدی غایه • مو شکر ما لانیاه • اول حضرت حلیم
 خلاق و حکیم • علی الاطلاقه که لطایف حمد و
 تناسی جمیع انبیاء و اولیایا زبانه جاری و دایر
 در • و نعمتی انتهای سی کافه موجوداتک اجرا
 ساری و سائر در • و درودنا محدود اول و
 الوجود و فیاض الجوده که ارادت از لیته سی
 رابطه صحایف آیامدر • ترتیب کائینات واسطه
 حسن انتظام واقع اولمشدر نظم توانائی که در

طرفه العین • زکاف و نون بید آورده کونین
 نثر و هزاران هزار صلوة اول حضرت
 رسالت پناه • سلطان سریر علی مع الله •
 بنی مجتبی رسول مرتضی • محمد مصطفی نیک
 روضه مطهری • و مشهد منقوری اوزیرنه
 اولسون که سرآمد پای تحت ایجاد و تکوین •
 و صدر نشین بجامع عز و تمکین در صلوات الله
 و سلامه علیه • و علی الله و صحبه المقربین لیدی
 بیت هنوز آدم میان آب و گل بود • که اوشاه
 جهان جان و دل بود و بعد نکارند حکایات
 براعت نشان • و کذارند مناقب بلاغت

MENÂKIB-I İMÂM GAZZÂLÎ

TIPKIBASIM

MENÂKIB-I İMÂM GAZZÂLÎ

(İnceleme- Metin- Tıpkibasım)

Menâkıbnâme yazma geleneği çerçevesinde klasik Türk edebiyatında yüzyıllar boyunca çok sayıda menâkıbnâme kaleme alınmıştır. XVI. yüzyılın Vardar Yeniceî şair ve yazarlarından Âgehî'nin *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî* adlı eseri de bu türün bir örneğini oluşturmaktadır. Eserde, İmâm Gazzâlî'nin hayatı, ailesi, seyahatleri, eserleri ve bazı menkabeleri anlatılmaktadır.

Elinizdeki kitap "Giriş" dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Âgehî'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş; ikinci bölümde *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî*'nin şekil ve muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölüm ise "Metin" e ayrılmıştır. Kitabın sonunda eserin tıpkibasımını okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Âgehî'nin daha önce hakkında ayrıntılı bir çalışma bulunmayan *Menâkıb-ı İmâm Gazzâlî* adlı eseri üzerine yapılan bu incelemeyle gerek Âgehî gerekse menâkıbnâme konusundaki çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6432-00-0

9 786256 432000